

บทที่ ๑

บทนำ

เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า ขณะนี้วิทยาการใหม่ ๆ ได้เกิดขึ้นมากมาย จากระบบ
เกษตรกรรมเปลี่ยนมาเป็นระบบอุตสาหกรรม มีการใช้แรงงานเครื่องจักร เครื่องทุ่นแรงมา-
แทนแรงงานมนุษย์ ซึ่งแต่เดิมต้องอาศัยแรงงานจำนวนมากในการประกอบอาชีพ ความสัมพันธ์
ของสมาชิกในครอบครัว เป็นแบบพี่น้องกันหมด เมื่อเปลี่ยนระบบก็ต้องแยกย้ายกันออกไปประกอบ
อาชีพที่อื่น ความสัมพันธ์จึงลดน้อยลงไป เมื่ออายุ ๖๐ ปี ก็ต้องเลิกทำงานเสียส่วนใหญ่ ทำให้
คนในวัยชราซึ่งมีความเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกาย จิตใจ และอารมณ์ มีความรู้สึกว่าคุณ
เสียความสามารถไป คือ ไม่สามารถประกอบอาชีพได้ สถานภาพทางสังคมเปลี่ยนไปในทาง
เสื่อมลง ทำให้มีความรู้สึกว่าคุณเองได้รับความยกย่องนับถือจากบุคคลในสังคมน้อยลง เป็นเหตุ
ให้ความภาคภูมิใจและความเชื่อมั่นในตนเองลดน้อยลงไปด้วย และมีความต้องการได้รับการเอา
ใจใส่ดูแลจากบุคคลที่ตนเองพอใจเพิ่มขึ้น จึงทำให้คนชราส่วนใหญ่ต้องประสบปัญหาทั้งทางด้าน
จิตใจและอารมณ์ ต้องพยายามปรับตัวให้ยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น จึงได้ทำการศึกษา
ความทันสมัยของคนในวัยชราในแง่ของทัศนคติ ค่านิยม และพฤติกรรม ในขณะที่สิ่งแวดล้อมได้
เปลี่ยนแปลงไป สิ่งใดมีอิทธิพลต่อความทันสมัย เพราะคนทันสมัยต้องเป็นคนมีเหตุผล ยอมรับ
สภาพความจริงที่เกิดขึ้น พยายามปรับตัวให้กับชีวิตในวัยชรา มีการเตรียมตัวไว้เพื่อรับกับสถาน-
การณ์ที่จะเกิดขึ้นกับตนเอง ในสังคมกรุงเทพฯ มีความเป็นเมือง มีวิทยาการใหม่ ๆ มีระบบ
เศรษฐกิจกว้างขวางซึ่งจัดได้ว่าทันสมัยทางด้านวัตถุ แต่ทางด้านส่วนบุคคลแล้วผู้เขียนเห็นว่าคน
ชราไม่ประสบความสำเร็จมากกว่ากลุ่มบุคคลอื่น จะมีทัศนคติ ค่านิยม และพฤติกรรมไปในทางที่ทันสมัย
ตามวัตถุหรือไม่ จากแนวความคิดที่ว่าผู้ที่สามารถปรับตัวเข้ากับชีวิตในวัยชราได้ง่าย คือ ผู้ที่ประ-
สบความสำเร็จในชีวิตที่ผ่านมา และมีสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลใกล้เคียง จึงต้องศึกษาถึงการมอง
ตนเองของคนชรา เพราะการมองตนเองไปในทางใดนั้น เกิดจากการสะสมทัศนคติ ค่านิยมและ
พฤติกรรมที่บุคคลในสังคมยึดถือปฏิบัติกันมา ซึ่งสิ่งเหล่านี้เกิดจากความสัมพันธ์ของแต่ละคนกับ
บุคคลในสังคมตามสถานภาพและบทบาทที่ตนเองได้รับสะสมมาตั้งแต่ยังไม่เข้าสู่วัยชรา และนำ

มาเป็นแบบในอุดมคติของตนเอง นอกจากนี้อาจจะมีลักษณะทางด้านอารมณ์และจิตใจเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ทั้งนี้ เนื่องมาจากอิทธิพลหรือความกดดันในชีวิตที่ผ่านมา ว่าชีวิตเขาประสบความสำเร็จ มีความราบรื่นเพียงใด ย่อมส่งผลถึงชีวิตในวัยชรา ในการศึกษาครั้งนี้มุ่งความสนใจไปที่อิทธิพลต่าง ๆ ที่มีผลต่อความทันสมัยและการมองตนเองของคนชรา เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาถึงปัญหาของคนชรา ซึ่งเป็นปัญหาหนึ่งของสังคม

๑. ลักษณะทางกายภาพของคนชรา

๑.๑ ลักษณะของผิวหนังและเนื้อเยื่อ (Skin) ผิวหนังจะเหี่ยวและบ่นเห็นได้ชัดที่หน้าคอ มือ แขน และส่วนอื่น ๆ ของร่างกาย เพราะเนื้อเยื่อของผิวหนังมีน้ำน้อยลง เส้นใยที่ประกอบเป็นเนื้อเยื่อได้ฉีกขาดไป ไม่ยืดหยุ่นอย่างเดิม ผิวหนังทั้งแผ่นบางลงทำให้หลุดเล็ดได้ ผิวหนังมองเห็นได้ชัด หลุดเล็ดเหล่านี้จะชดไปมามากขึ้น ภายนอกมองดูแห้งและไม่เป็นมัน เพราะต่อมเหงื่อกับต่อมน้ำมันขับน้ำเหลืองและน้ำมันน้อยลง สีของผิวก็จะเข้มหรือคล้ำเป็นสีน้ำตาลเกิดขึ้นบนหลังมือจะมีจุดน้ำตาลอย่างที่เราเรียกว่าตกรกระ อาจจะมีเนื้อหนานูนเป็นปุ่มเล็ก ๆ จนกระทั่งเป็นตุ่มเล็กบ้าง ใหญ่บ้างตามผิวกายทั่วไป เนื่องจากกล้ามเนื้อซึ่งเคยอวบเต่งเป็นมัด ๆ เหี่ยวลง แขนขาจึงอาจดูเรียวเล็ก ซอกทางหลังมือระหว่างกระดูกฝ่ามือจึงกลายเป็นร่องลึก^๑

๑.๒ กระดูก (Skeleton) กระดูกทำให้ร่างกายคงรูปอยู่ได้ เป็นที่ยึดเหนี่ยวของกล้ามเนื้อและป้องกันส่วนสำคัญของอวัยวะ เช่น เส้นประสาท หัวใจ ปอด และกล้ามเนื้อที่แยกออกไป กระดูกจะช่วยในการผลัด ดึง และยก เมื่อเข้าสู่วัยชราการเคลื่อนไหวของกระดูกและข้อต่าง ๆ จะมีลักษณะแข็ง ตัดยาก และจำกัดมากขึ้น เนื่องมาจากผลของโรคภัยไข้เจ็บที่สะสมมา และร่างกายมีอายุมากขึ้น ทั้งนี้รวมไปถึงฟันจะเป็นสีค่อนข้างเหลืองและหักไป ทำให้ไม่สามารถรับประทานอาหารหรือพูดได้ดี เป็นสาเหตุให้เกิดความท้อใจและหนักใจ

^๑ ชูระ สุขวานัน, เรื่องของคนแก่ (กรุงเทพฯ: สนิทพันธ์การพิมพ์, ๒๕๑๔),

๑.๓ กล้ามเนื้อเรียบ (Involuntary (Smooth) Muscles) กล้ามเนื้อที่ผนัง ลำไส้ หลอดหายใจ เส้นเลือด ตลอดถึงอวัยวะภายในร่างกายทั้งหมดที่เป็นไปโดยอัตโนมัติจะอ่อนกำลังลง

๑.๔ กล้ามเนื้อลาย (Voluntary (Striped) Muscles) กล้ามเนื้อภายนอกที่มองเห็นนอกร่างกาย กล้ามเนื้อและเส้นใยต่าง ๆ จะหดสั้นเข้าไม่มีการยืดหยุ่น

๑.๕ ความรู้สึก (The Senses) ความรู้สึกของตา หู จมูก ลิ้น และประสาทที่ผิวหนังที่ใช้ในการรับรู้จะทำงานช้าลงและเป็นไปในทางเสื่อม

๑.๖ ระบบการย่อยอาหาร (Digestion) กระเพาะย่อยช้า

๑.๗ การเปล่งเสียง (Vocalization) พูดช้าลง

๑.๘ ระบบหายใจ (Respiration) จะช้าลง บางครั้งเกิดการขัดข้อง เหมือนอย่าง

๑.๙ การหมุนเวียนของโลหิต (Circulation of Blood) เมื่อตกใจ โกรธ กลัว หรือเปลี่ยนอิริยาบถ กล้ามเนื้อหัวใจมีประสิทธิภาพน้อยลง

๑.๑๐ ระบบประสาท (Nervous System) ทำงานช้าลง^๑

๑.๑๑ อวัยวะในการทรงตัวและการเคลื่อนไหว ข้อต่าง ๆ เคลื่อนไหวได้ช้า

จะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายของคนชรารวมไปถึงการเคลื่อนไหวของอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกายตลอดจนการรับรู้สิ่งต่าง ๆ ช้าลง ทั้งนี้ เพราะโลหิตที่ไหลเวียนไปสู่อวัยวะต่าง ๆ มีจำนวนน้อยลง ประกอบกับเซลล์ต่าง ๆ ถูกทำลายเผาผลาญไปด้วยกำลังงานต่าง ๆ

^๑Brcmley D.B., The Psychology of Human Aging, (Great Britain: Nicholls, 1966), pp. 38-60.

หน้าที่ของอวัยวะต่าง ๆ จะค่อยลดลงทีละน้อย ทำให้คนในวัยชรามีโอกาสเป็นโรคต่าง ๆ ได้ง่าย ดังนี้

๑) มะเร็ง เกิดขึ้นกับอวัยวะทุกส่วนของร่างกาย ที่พบในวัยชรามีในมดลูก ปอด กระเพาะอาหาร ลำไส้

๒) โรคทางเดินลมหายใจ เช่น โรคเกี่ยวกับปอด หลอดลม

๓) โรคทางเดินอาหาร มีมะเร็งลำไส้ แผลในกระเพาะอาหาร และลำไส้ตอนบน ลำไส้อุดตัน โรคตับ

๔) โรคสีตวงทวารหนัก

๕) โรคท้องผูก

๖) โรคตับ

๗) โรคถุงน้ำดี เป็นนิ่ว

๘) โรคไตและโรคเกี่ยวกับปัสสาวะพิการ

๙) โรคของหัวใจและหลอดเลือด

๑๐) โรคของประสาทและสมอง

๑๑) สายตาคอนขรามีลักษณะมัวในเวลากลางคืน ต้อกระจก ตาบอด

๑๒) หูตึง

๑๓) โรคปวดตามข้อ กล้ามเนื้อเป็นตะคริว ทำให้เกิดอุบัติเหตุได้ง่าย

๑๔) โรคปากและฟัน

๑๕) โรคผิวหนัง

๑๖) โรคนอนไม่หลับ

๑๗) โรคลม

๑๘) โรคระบบอวัยวะสืบพันธุ์

๑๙) โรคเกี่ยวกับฮอร์โมนต่าง ๆ

เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย ทำให้มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจ ซึ่งอาจจะสะสมมาจากวัยก่อนวัยชรา และแสดงผลออกมาในวัยชราก็ได้ ทั้งนี้เกี่ยวข้องกับ

๑) เรื่องเกิดขึ้นแก่ชีวิตเมื่อยังเด็ก เช่น เป็นเด็กขาดแม่ ความผิดหวังของชีวิตในวัยเด็กครั้งแล้วครั้งเล่า ความสะเทือนใจอย่างแรง การเปลี่ยนแปลงของต่อมเอนโดครายน์ ฯลฯ

๒) เรื่องของร่างกาย

(๑) พันธุกรรมในบางรายพบจากสถิติว่ามีบิดามารดาเป็นโรคจิต รัชชรามีโอกาสเป็นโรคจิตรัชชราได้มากกว่าคนปกติอื่น ๒๐ เท่า ส่วนบุตรหลานมีโอกาส ๔ เท่า

(๒) แก่ก่อนอายุเนื่องจากมีโรคภัยไข้เจ็บ หรือเป็นเรื่องของสภาพแวดล้อมในท้องถิ่น เช่น ในถิ่นที่มีการขาดอาหาร โรคระบาด และสุขภาพเสื่อมเมื่อเยาว์วัย

(๓) โรคในอายุกลางคน เช่น โรคเส้นโลหิตโคโรนารี ความดันโลหิตสูง มะเร็งหลอดลม ฯลฯ บางรายถึงแก่กรรมก่อนแก่เป็นเหตุให้สามีหรือภรรยาที่เป็นหม้ายมีชีวิตทุกข์มากขึ้น

(๔) ความพิการหรืออัมพาต เคลื่อนไหวไปมาไม่สะดวก

(๕) อุบัติเหตุ เช่น หกล้ม ไฟไหม้ พิษยา หรืออุบัติเหตุท้องถนน

(๖) เหตุในโรคจิตรัชชราบางประเภท เช่น ความเสื่อมในสมอง (Cerebral Degeneration) โรคเกี้ยวเนื่องไกลซ์ซิด เช่น เส้นโลหิตตีบแข็ง (Arterio Sclerosis)

(๗) โรคของร่างกายอื่น ๆ ที่นำเข้าสู่โรงพยาบาล บางครั้งไม่ได้ตรวจละเอียดซึ่งมีจำนวนมาก มีทั้งเรื่องของร่างกายและอารมณ์ผสมกัน

๓) เรื่องเมื่อวัยชรา การปรับปรุงตนเองให้เข้ากับสังคมและสิ่งเร้า เกิดจากการเปลี่ยนแปลง ซึ่งเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว คนชราไม่สามารถปรับตัวหรือยอมรับสิ่งใหม่ ๆ ได้ทัน และการขาดผู้สนับสนุนก่อให้เกิดความด้อยและอารมณ์ตึงเครียดยิ่งขึ้น^๑

^๑ ฝน แสงสิงแก้ว, ศาสตราจารย์, "สุขภาพจิตของผู้สูงอายุ" วัลลดาอนุสรณ์, (กรุงเทพฯ: คำรณพิเคราะห์, ๒๕๑๔), หน้า ๕๑-๕๖.

๔) การเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจและอารมณ์ที่เกิดจากการผิดปกติของระบบประสาทและสมอง เกิดขึ้นจากเนื้อของเส้นประสาทในผู้สูงอายุ ยิ่งอายุมากก็จะแสดงว่าเนื้อเยื่อประสาทจะทรุดโทรมและมีเนื้อพังผืดแทรกแทน ดังนั้น การนำกระแสความรู้สึกจากอวัยวะรับความรู้สึกทั้งหลายจาก ตา หู จมูก ปาก และผิวหนังกับผิวหนังภายในอวัยวะทั้งหลายจึงเสื่อมสภาพลง ส่วนการเคลื่อนไหวที่เกิดจากการหดตัวคลายตัวของกล้ามเนื้อทั้งหลายก็จะเฉื่อยชาหรือไม่สัมพันธ์กัน ตลอดจนต่อมต่าง ๆ ทั้งภายนอกและภายในอวัยวะต่าง ๆ จะหย่อนสมรรถภาพด้วย เช่น มีความหลงลืม

เรื่องของสมองอาจเกิดจากหลอดเลือดในสมองแข็ง คนชราอาจมีหลอดเลือดซึ่งนำเลือดเลี้ยงสมองผนังแข็งและโพรงตีบตันบ้าง แต่ก็ไม่ทำให้เนื้อสมองเสื่อมเสมอไป แต่ถ้าหลอดเลือดแข็งมาก ๆ จะทำให้มีอาการต่าง ๆ เช่น ใจคอหงุดหงิดง่าย สัมเหตุการณ์ที่เพิ่งเกิดขึ้นใหม่ ๆ หมดความสนใจต่อภาวะต่าง ๆ ไม่สามารถประกอบกิจการงาน มีความรู้สึกขบเซ้าเป็นพัก ๆ บางครั้งก็ปวดศีรษะ หน้ามืด วิงเวียนหูตจาไม่ชัด บางทีเปลี่ยนในบุคลิกลักษณะ กลายเป็นคนฉุนเฉียวคือไม่ฟังใคร มีลักษณะกลับไปเป็นเด็ก บางครั้งอาจจะกลับเป็นปกติได้ไม่นาน ๆ ถ้าอารมณ์และจิตใจดี แต่อาการเหล่านี้อาจเกิดจากสาเหตุอื่นได้อีก เช่น เกิดจากการโรมน้ำใจจากความน้อยใจเมื่อคนในครอบครัวไม่เอาเรื่องด้วยกับตน และโดยเฉพาะก็คือ เมื่อสูญเสียภรรยาหรือสามีคู่ชีพไป วิธีที่จะช่วยบรรเทาหรือป้องกันอาการเหล่านี้ขึ้นอยู่กับความเข้าใจและความสนใจเอาใจใส่ของบุตรหลานหรือญาติใกล้ชิด^๑

๕) การเปลี่ยนแปลงของสมองชนิดเรื้อรัง มีผลทำให้เกิดโรคจิตในวัยชรา (Senile Psychosis) แยกออกได้ดังนี้

(๑) Affective Psychosis มีอาการของอารมณ์ ที่สำคัญ คือ ความเศร้าซึ่งมักเปลี่ยนแปลงเป็นคลั่งสลับกัน

^๑ ฐระ สุขวัฒน์, เรื่องของคนแก่, หน้า ๔๔-๑๐๐.

(๒) Paraphrenias มีความหลงผิดประกอบด้วยประสาทหลอนทางหูทางตาด้วย บางรายสติปัญญาคงปกติ

(๓) Confusional States มีอาการงุนงง และเลื่อน สงสัย งง และความจำเลอะเลือนเป็นอาการนำ อาจจะมีอาการคลั่งตามมาและอัตราตายสูง

(๔) Dementia Senilis อาการค่อย ๆ เสื่อมทั้งสติปัญญา ความคิด การตัดสินใจ และการควบคุมตนเอง

(๕) Arteriosclerotic Psychosis คือ อาการเสื่อมซึ่งมีพยาธิวิทยาของเส้นโลหิตสมอง และมีการประสาท ความดันโลหิตสูงเป็นอาการที่สำคัญอย่างหนึ่งอีกด้วย

(๖) Primary Pre-Senile Dementia ประเภทนี้มีน้อย มีอาการโรคจิตของวัยชราแต่ก่อนอายุชรา

(๗) Secondary Pre-Senile Dementia ความเสื่อมเกิดขึ้นหลังโรคบางชนิด หรือพิษยาบางประเภท ทั้งนี้อาจมีโรคร่วม เช่น โลหิตจาง

(๘) Alcoholism เป็นที่เชื่อกันว่าผู้เป็นโรคพิษสุราเรื้อรังมีโอกาสเป็นโรคจิตวัยชราได้มาก และที่ใดมีผู้ติดสุรามาก ที่นั่นมีโรคแก่ก่อนวัยมากด้วย

(๙) Neurosis ที่เรียกกันทั่วไปว่าโรคประสาทอย่างแรง ซึ่งมีอาการมาแต่ก่อนถึงวัยชราแล้ว เช่น เจ็บปวดตามที่ต่าง ๆ หวาดกังวล ระวัง และบางรายมีความผิดปกติทางเพศ

อย่างไรก็ตาม โรคของร่างกายและจิตใจย่อมเกี่ยวเนื่องกัน เช่น ผู้ที่มีโรคประสาททุกขรือน อารมณ์หวาดกังวลอยู่เสมอ ย่อมทำให้นอนไม่หลับ เบื่ออาหาร ความดันโลหิตสูง และเป็นโรคหัวใจ โรคกระเพาะอาหารต่อไปได้ หรือถ้าร่างกายไม่สบาย เช่น โรคไขข้อในกระดูกหรือโรคตามัว ทำให้จิตใจซึมเศร้าวิตกกังวลมากขึ้น ทั้งนี้อาจป้องกันได้ถ้าทุกคนได้ศึกษาถึงธรรมชาติของชีวิต และถ้าสังคมยกย่องนับถือคนมีอายุ และนำคนมีอายุมาใช้ประโยชน์ในชุมชนนั้นให้ได้ ความร่วมมือระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่ เป็นของจำเป็นที่สุด มีหลายประเทศได้จัดตั้งสโมสรผู้มีอายุร่วมมือกับเด็กเพื่อเด็กจะได้เรียนรู้ประสบการณ์จากผู้ใหญ่ และผู้ใหญ่ร่วมสนุกสนานไปกับ

เด็ก ทำให้ชีวิตมีคุณค่าเป็นยาว ไปอีกนาน แต่ในสังคมไทยบุตรหลานก็มิได้ทอดทิ้งคนชรา

๖) การเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์ จากสาเหตุของความเสื่อมทางร่างกายคนชราที่มีความรู้สึกว่าตนเองสูญเสียความสามารถในการผลิตผลงาน เพื่อเผชิญกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น สูญเสียความสามารถในการตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อมรอบตัวและเผชิญกับสิ่งกระตุ้นที่เกิดขึ้นหลาย ๆ อย่าง ผลงานพื้นฐานลดน้อยลง ช่วยตนเองได้น้อยลง จึงอยู่ในสภาพที่ต้องพึ่งพาอาศัยผู้อื่น คนเหล่านี้จึงมีความเจ็บป่วยและมีโรคประจำตัวดังที่กล่าวมาแล้วในแง่ของอารมณ์ จากสาเหตุดังกล่าวคนชราที่มีความรู้สึกโดดเดี่ยวจากทั้งอยู่ดมล่ำพั้งเหนียว ปราศจากความรักและความหวัง เพราะตนมีสถานภาพที่ไม่มั่นคง ไม่มีความสุข ทำให้เกิดความเศร้าโศก รีดกังวล บางครั้งคนชราจะแสดงออกในลักษณะที่ทดแทนสิ่งที่ตนสูญเสียไป แสดงอารมณ์ก้าวร้าว ฉุนเฉียว จะมีพฤติกรรมออกมาในด้านที่เรียกร้องความสนใจ เพื่อต้องการให้ผู้ใกล้ชิดเอาใจใส่ดูแล เช่น คิดว่าตนเองป่วยมีทัศนคติในทางลบอย่างเจ็บ ๆ ไม่สามารถควบคุมอารมณ์ได้ ซึ่งลักษณะความแตกต่างทางเพศก็มีส่วนทำให้อารมณ์แตกต่างกันด้วย คนชราชายชอบแยกอยู่ตามลำพัง และควบคุมตนเองได้มากกว่าคนชราหญิง แต่คนชราหญิงเป็นโรคจิตมากกว่าคนชราชาย^๑

๗) สภาพทางเศรษฐกิจ เนื่องจากคนชราอยู่ในสภาพที่มีความสามารถในการประกอบอาชีพน้อยลง อยู่ในลักษณะต้องพึ่งพาอาศัยผู้อื่น สาเหตุมาจากร่างกายไม่มีประสิทธิภาพในการทำงาน ทำให้คนชราประสบปัญหาในด้านค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน สำหรับบุคคลที่มีฐานะดี เก็บทรัพย์สินไว้ใช้ในยามที่ประกอบอาชีพไม่ได้ย่อมไม่ประสบปัญหา แต่คนชราที่ประสบปัญหาทางด้านเศรษฐกิจย่อมมาจากครอบครัวที่มีฐานะยากจนอยู่แล้ว หรือเป็นคนชราที่ขาดความเอาใจใส่ดูแลจากบุตรหลาน หรือคนชราที่เจ็บป่วยและขาดผู้ให้ความช่วยเหลือ ฉะนั้น สาเหตุทางด้านเศรษฐกิจนี้ย่อมมีผลต่อจิตใจและพฤติกรรมของคนชรา ทำให้มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อตนเองและบุคคล

^๑Harold Geist, The Psychological Aspects of Retirement, (U.S.A. Charles C. Thomas Publisher, 1968), pp. 14-15.

ที่ใกล้ชิด ฉะนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องนำเอาลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจมาพิจารณาในการศึกษาครั้งนี้ เพื่อดูคนชราที่อยู่กับครอบครัวและคนชราที่อยู่ในสถานสงเคราะห์ว่า ฐานะทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน จะมองตนเองไปในแง่ใดและมีความทันสมัยเพียงใด

๔) สภาพทางสังคม ในวัยที่ผ่านมามนชราทำประโยชน์ให้แก่สังคมมากมาย เมื่อเข้าสู่วัยชราก็จะได้รับความสูญเสียในสถานภาพที่เคยเป็นอยู่ การต้องออกจากงาน ความเจ็บไข้ที่เกิดขึ้น การถูกแยกจากครอบครัวญาติมิตร เนื่องจากบุตรหลานแยกไปทำงานที่อื่นทำให้คนชรารู้สึกว่าแห้วต้องการอยู่กับบุคคลที่เข้าใจและยอมรับเขา ดังนั้น เป็นหน้าที่ของบุตรหลานหรือผู้ใกล้ชิดต้องเข้าใจเอาใจใส่ดูแลท่านบ้าง ซึ่งกล่าวได้อย่างกว้าง ๆ ว่าคนชราต้องการสิ่งต่อไปนี้

(๑) ความต้องการมีความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มหรือของสังคม (Sense of Belonging) มีความรู้สึกว่าตนเองยังไม่ถูกทอดทิ้ง

(๒) ต้องการการยอมรับและเชื่อถือจากบุคคลในสังคม (Acceptance and Recognition) โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุตรหลานและผู้ใกล้ชิด เพราะถ้ามีคนยอมรับนับถือ แสดงว่าตนเองมีประโยชน์ต่อบุตรหลานและสังคม

(๓) ความต้องการมีสัมพันธภาพทางสังคมกับบุคคลอื่นเป็นรายบุคคล (Individual Friendships) ต้องการเพื่อนคุยที่ถูกใจ เห็นอกเห็นใจในเรื่องที่จะคุยด้วย

(๔) ความสนใจในประสบการณ์ใหม่ ๆ ในสังคม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบุคคลนั้น มีความกระตือรือร้นที่จะรับข่าวสารจากสื่อมวลชนต่าง ๆ^๑ ซึ่งอาจจะเกี่ยวข้องกับความสามารถของบุคคลในการอ่านหนังสือ ทั้งนี้จะเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ที่ทำการวัดในการศึกษาครั้งนี้ด้วย

^๑ อุตตราพร บุณนาค, "ปัญหาและความต้องการของคนชราในสถานสงเคราะห์บ้านบางแค", วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๑๘.

๒. ความเป็นมาของปัญหา

การที่สังคมมีความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการและเทคโนโลยีในด้านต่าง ๆ เป็นเหตุให้ประชากรมีอายุยืนยาวขึ้น มีผลทำให้จำนวนประชากรในวัยชราเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว อัตราการตายลดลง และการเจริญพันธุ์อยู่ในระดับต่ำ อายุเฉลี่ยของประชากรจะเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ เห็นได้จากสถิติจำนวนประชากรอายุ ๖๐ ปี ขึ้นไปในปี ๒๕๐๓ มีจำนวน ๑,๒๐๘,๒๑๔ คน ปี ๒๕๑๓ มีจำนวน ๑,๖๔๑,๐๒๔ คน ปี ๒๕๒๒ มีประชากรวัย ๖๐ ปี ขึ้นไป จำนวน ๒,๓๓๗,๐๐๐ คน^๒ ดังนั้น เราไม่ควรมองข้ามปัญหาคนชราซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสังคมซึ่งทุกคนจะต้องก้าวเข้าสู่วัยนี้อย่างแน่นอน ชีวิตในวัยชราจะราบรื่นเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับ การดำเนินชีวิตในวัยที่ผ่านมา ได้เตรียมพร้อมไว้สำหรับชีวิตในวัยชรา ซึ่งถูกจำกัดด้วยการเปลี่ยนแปลงลักษณะทางร่างกายที่เสื่อมลงทางจิตใจ สังคม ตลอดจนอารมณ์ อันมีผลต่อการดำรงชีวิตของบุคคลแต่ละคนในการเกี่ยวข้องกับชีวิตอื่น ๆ คนชรามีความรู้สึกสูญเสียในด้านความสามารถในการประกอบอาชีพ สถานภาพที่เคยเป็นอยู่ไม่ได้รับการยกย่องนับถือจากคนในสังคม เกิดมีความเจ็บป่วย ช่วยเหลือตนเองได้น้อยลง ต้องการการดูแลและเอาใจใส่จากบุคคลที่ตนเองพอใจ สิ่งเหล่านี้มักแสดงออกทางอารมณ์ เศร้า ระวัง ท้อแท้ ผิดหวัง มีเมตตา ยึดมั่นอารมณ์ง่าย รุ้จู้ ฉุนเฉียว ขาดความยิ่งยวด มีความกังวล กระวนกระวาย ระวังว่าจะถูกทอดทิ้ง ใจน้อย สงสารตนเอง ห่วงบุตรหลาน กลัวเห็นแก่ตัว มีลักษณะกลับเป็นเด็กอีกครั้ง (Regression) นอนไม่หลับ รู้สึกว่าตนเองไม่มีประโยชน์ ต้องพึ่งผู้อื่นอยู่ เสมอขาดความสามารถในการควบคุมอารมณ์ ความภาคภูมิใจในตนเอง และความเชื่อมั่นในตนเองลดน้อยลง ต้องการความเอาใจใส่จากผู้อื่นมากขึ้น มีอารมณ์แห่งความ

^๑ สำนักงานสถิติแห่งชาติ, สถิติรายปีประเทศไทย บรรพ ๓๑ พ.ศ.๒๕๑๓-๒๕๑๔, หน้า ๓๗.

^๒ จำนวนประชากรประมาณการ ในวันกลางปี ๒๕๒๒ กองสถิติสาธารณสุข สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข.

สูญเสีย^๑ บุคคลที่สามารถปรับตัวยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่ กึก ขึ้นกับชีวิตในวัยชรา มักจะประสบปัญหาทางด้านจิตใจและอารมณ์น้อย คนชราที่ไม่สามารถปรับตัวได้ เนื่องจากไม่สามารถแยกตนเองออกจากอดีตที่ผ่านมา ไม่ยอมรับสภาพที่แท้จริงของชีวิต^๒ และพบว่าคนที่ปรับตัวเข้ากับชีวิตในวัยชราได้ง่าย คือ ผู้ที่ประสบความสำเร็จในชีวิตที่ผ่านมา^๓ ในสังคมไทยคนชรา มักประสบปัญหาในด้านความเจ็บป่วย สถานภาพทางเศรษฐกิจ ที่อยู่อาศัย สังคม จิตใจ และอารมณ์ซึ่งมีผลต่อการเป็นอยู่ของคนชรา รัฐบาลได้เล็งเห็นถึงปัญหานี้จึงตั้งสถานสงเคราะห์คนชราขึ้นเพื่อขจัดปัญหาเบื้องต้น เพื่อสนองตอบความต้องการของคนชราที่ไร้ที่พึ่ง หรือไม่สามารถอยู่ร่วมกับครอบครัวของญาติและบุตรหลานได้ ทั้งยังไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ด้วย ปัญหานี้ยังไม่มีผู้ใดได้ทำการศึกษาอย่างจริงจัง ผู้ศึกษาจึงศึกษาจากข้อมูลเบื้องต้นที่คนชราสมัครเข้าสถานสงเคราะห์ของกรมประชาสงเคราะห์ ปี ๒๕๒๑ จำนวน ๑๐๐ ราย พบว่า สาเหตุที่คนชราสมัครเข้าอยู่ในสถานสงเคราะห์มี ดังนี้

๑. คนชราไม่สามารถประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองได้ สาเหตุเนื่องมาจากสุขภาพไม่แข็งแรง เดินทางไปไหนไม่สะดวก ไม่มีบุตรหรือญาติให้ความช่วยเหลือเลย คู่สมรสถึงแก่กรรมไปแล้ว ก่อนเข้าสู่วัยชราอาศัยอยู่กับผู้อื่น ไม่มีที่อยู่อาศัยของตนเอง จึงจำเป็นต้องเข้ารับการอุปการะในสถานสงเคราะห์ มีจำนวนร้อยละ ๔๖

๒. อยู่กับญาติไม่มีความสุข ต้องการความสงบ สาเหตุมาจากตักเตือนบุตรหลานไม่เชื่อฟังเหมือนตนเองไม่มีความหมาย ชอบส่งเสียงรบกวน บางคนมีความเกรงใจที่ไม่สามารถช่วยเหลือเจ้าของบ้านได้ในเรื่องเกี่ยวกับการทำงานและการเงิน มีจำนวนร้อยละ ๑๖

^๑Bergman, The Aged: Their understanding and care, (London, Wolfe, 1972), p. 41.

^๒Elom H. Moore, The Nature of Retirement, (New York: Macmillan Company, 1959), p. 92.

^๓Harold Geist, The Psychological Aspects of Retirement, pp. 14-15.

๓. บุตรหลานหรือญาติที่คนชราอยู่ด้วยไม่สามารถดูแลคนชราได้ เนื่องจากมีภาระต้องออกไปทำงานนอกบ้านกันหมด คนชราไม่สามารถช่วยตนเองได้ในการปฏิบัติภารกิจประจำวัน มีจำนวนร้อยละ ๑๓

๔. คนชราไม่สามารถอยู่ร่วมกับครอบครัวของบุตรหลานได้ เนื่องจากได้รับความกระทบกระเทือนใจ ทะเลาะกับบุตรหลาน จนถึงถูกขับไล่ออกจากบ้าน มีจำนวนร้อยละ ๔

๕. ไม่มีที่อยู่อาศัย เนื่องจากถูกไล่ที่ ญาติถึงแก่กรรมหมด หรือมีญาติแต่ไม่ให้ความสนใจเลย มีจำนวนร้อยละ ๕

๖. ญาติที่ให้ความอุปการะมีฐานะยากจน ไม่สามารถให้ความอุปการะต่อไปได้ มีจำนวนร้อยละ ๔

๗. คนชราไม่มีที่อยู่อาศัยเป็นหลักแหล่ง เร่ร่อนไปเรื่อย ๆ ส่วนมากมีคนพบแล้วนำมาส่งเข้าสถานสงเคราะห์ มีลักษณะหลงลืม พูดจาเลอะเลือน จับใจความไม่ได้ มีจำนวนร้อยละ ๔

๘. คนชราที่ป่วยอยู่โรงพยาบาล ไม่มีญาติมารับไปอุปการะ จากการสอบถามคนชราไม่มีที่อยู่อาศัย และขาดการติดต่อกับญาติเป็นเวลานาน และประเภทนี้ก่อนเข้าโรงพยาบาลสามารถประกอบอาชีพเลี้ยงตัวเองได้ เมื่อป่วยแล้วไม่สามารถประกอบอาชีพได้ มีจำนวนร้อยละ ๓

จะเห็นได้ว่าปัญหาส่วนใหญ่ของคนชรา คือ ผู้ที่ไม่มีที่อยู่อาศัย ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์หลักของการรับคนชราเข้าอยู่ในสถานสงเคราะห์ จึงจำเป็นต้องศึกษาคนชราที่อยู่นอกสถานสงเคราะห์ควบคู่กันไปด้วย เนื่องจากต้องการศึกษาทางด้านจิตใจของคนชราที่มีสภาพแวดล้อมว่าเขามีความคิดเห็น มองภาพพจน์ของตัวเองว่าเป็นอย่างไร ในฐานะที่มีประสบการณ์ในชีวิตมากกว่าประชากรกลุ่มอื่น ๆ ทั้งนี้ ต้องศึกษาถึงภูมิหลังและสิ่งแวดล้อมประกอบกันด้วย เพราะชีวิตในวัยที่ผ่านมา มีผลต่อการดำเนินชีวิตในวัยชรา นอกจากนี้ เรายังต้องศึกษาถึงความทันสมัยของคนชราด้วยว่ามีผลต่อการมองตนเองแตกต่างกันอย่างไร เนื่องจากเวลาจำกัด ผู้ศึกษาจำเป็นต้องศึกษาเฉพาะคนชราในกรุงเทพมหานคร เพราะกรุงเทพฯ เป็นแหล่งที่มีความทันสมัยทางด้านวัตถุมาก

กว่าจังหวัดอื่น ๆ ซึ่งศึกษาทั้งคนชราที่เข้าอยู่ในสถานสงเคราะห์คนชราและคนชราทั่วไป
 ทั้งนี้ เพราะต้องการศึกษาถึงความแตกต่างและหาความสัมพันธ์ของความทันสมัยกับการมองภาพ-
 พจน์เกี่ยวกับตนเองว่ามีอิทธิพลมาจากทางใดบ้าง ผู้ที่ประสบความสำเร็จมีความสุขในวัยชราหรือ
 ประสบปัญหาน้อยเนื่องจากอะไร และผู้ที่ประสบปัญหาในวัยชราเนื่องมาจากปัจจัยทางใด

๓. วัตถุประสงค์

บุคคลในวัยชราเป็นวัยที่ก่อให้เกิดปัญหาสังคมได้ทางหนึ่ง ฉะนั้น สมควรอย่างยิ่งที่จะ
 ต้องศึกษาและหาทางแก้ไขเสียตั้งแต่แรก ซึ่งได้ทำการศึกษาถึงลักษณะเฉพาะตัวของบุคคลในวัย
 นี้ก่อนที่จะมองไกลออกไป เพื่อทราบถึงลักษณะพื้นฐานต่าง ๆ ของคนชรา ดังนี้

๑. เพื่อทราบถึงลักษณะพื้นฐานทางสังคมในวัยที่ผ่านมาและปัจจุบันว่ามีผลต่อการมอง
 ตนเองและความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเองของบุคคลในวัยชรา
๒. เพื่อทราบถึงความทันสมัยของคนชราว่าเป็นอย่างไร และบุคคลที่ทันสมัยนั้น เกิด
 จากปัจจัยทางด้านใดช่วยสนับสนุน
๓. เพื่อทราบถึงบุคคลในวัยชราที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน จะมีลักษณะความทันสมัยและประ
 เมินภาพพจน์เกี่ยวกับตนเองไปในทางใด
๔. เพื่อทราบถึงความทันสมัยว่ามีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตในวัยชราอย่างไร
๕. เพื่อทราบถึงปัญหาและความต้องการของบุคคลในวัยชรา
๖. เพื่อทราบถึงปัจจัยที่สนับสนุนให้คนชราปรับตัว เข้ากับการเปลี่ยนแปลงที่ตนเองประ
 สบอยู่อย่างไม่มีปัญหา หรือมีก็เป็นจำนวนน้อย
๗. เพื่อทราบถึงลักษณะทางด้านจิตวิทยาสังคมของคนชราในกรุงเทพฯ ทั่ว ๆ ไป
 และบุคคลที่เข้ารับการสงเคราะห์ในสถานสงเคราะห์คนชราของทางราชการ

๔. ขอบเขตของการศึกษา

ในการศึกษาความทันสมัยและการมองภาพพจน์เกี่ยวกับตนเองของคนในวัยชรา จะมุ่ง
ทำการศึกษาทางด้านจิตวิทยาและด้านการตอบสนองของคนชราในแง่ความคิดของตนเองต่อบุคคล
อื่นและบุคคลอื่นต่อตนเอง ในหัวข้อต่อไปนี้ คือ

๑. ลักษณะความทันสมัยของคนชราวัดจากลักษณะพื้นฐานทางสังคมและความสามารถในการ
ปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ทั้งนี้ ศึกษาไปถึงทัศนคติ ความคิดเห็น
เกี่ยวกับเหตุการณ์ต่าง ๆ รวมทั้งการรับข่าวสารต่าง ๆ เป็นไปในทางใด สนใจความรู้ใหม่ ๆ
เพียงใด

๒. คนชรามีความสามารถในการปรับตัว หรือยอมรับแนวความคิดเกี่ยวกับประเพณีและ
วัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไป มีผลต่อความเป็นอยู่ของคนชรา ทำให้มองภาพพจน์เกี่ยวกับตนเองไป
ในทางใด

๓. ความแตกต่างของพื้นฐานทางสังคม ทำให้คนชรามีความทันสมัยและประเมินภาพพจน์
เกี่ยวกับตนเองไปในทางที่แตกต่างกันอย่างไร

๔. พฤติกรรมและความคิดเห็นหรือทัศนคติต่อสิ่งต่าง ๆ ที่เขาประสบมาตลอดวัยหนุ่มสาว
มีผลต่อการมองตนเองในวัยชรา แสดงออกในด้านของความรู้สึก อารมณ์และจิตใจ

๕. ความทันสมัย (Modernity)

ในขณะที่โลกกำลังพัฒนา ส่วนใหญ่ที่เรามองเห็นได้สังเกตได้ คือ ในแง่วัตถุ แต่ความ
จริงแล้วความทันสมัยเกี่ยวข้องกับสิ่งต่าง ๆ หลายชนิด คือ ประชากร ประเทศ ระบบการปกครอง
วิทยาการใหม่ ๆ ภาวะทางเศรษฐกิจ ความเป็นเมือง สถาบันต่าง ๆ เช่น โรงเรียน โรงพยาบาล
บ้าน การแต่งกาย และการแสดงออกของบุคคล สิ่งเหล่านี้มองในแง่ของการยอมรับในสิ่งที่คนส่วน
ใหญ่เห็นว่าดีและนำไปปฏิบัติ ซึ่งสิ่งต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วมีลักษณะความเด่นเฉพาะส่วนของมัน เช่น

มีการกระจายการศึกษา มีระบบอุตสาหกรรม การปกครองที่กระจายอำนาจออกไป (ประชาธิปไตย) การสื่อสาร และระบบขนส่งรวดเร็ว

Robert Ward ได้กล่าวถึงความทันสมัยทางด้านเศรษฐกิจว่า มีการนำเอาวิทยาการทางวิทยาศาสตร์และนำพลังงานมาใช้ประโยชน์ มีการกระจายแรงงาน มีตลาดกลางอย่างมีประสิทธิภาพ มีระบบการหมุนเวียนทางการเงินหลายทาง วัสดุต่าง ๆ เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป

Samuel Huntington เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับความทันสมัยทางการเมืองว่า เกี่ยวข้องกับการเลือกผู้ครองตำแหน่งสูงต้องมาจากความสามารถ ไม่ใช่มาจากการสืบเชื้อสาย กลุ่มบุคคลจะมีส่วนในการปกครองมากขึ้น หรืออำนาจการปกครองจะแผ่กระจายออกไปในกลุ่มคนหลายพวก กลุ่มที่มีความสนใจจะมีส่วนร่วมกับการจัดองค์การทางการเมืองมากขึ้น

Ward & Huntington ได้เสนอความคิดว่าการศึกษาความทันสมัยต้องศึกษาการจัดองค์การทางสังคม ซึ่งมีวัฒนธรรมและสิ่งที่ประชาชนยึดถือปฏิบัติ ทั้งนี้ ต้องเกี่ยวข้องกับ (๑) สถาบันซึ่งประกอบด้วยระบบสังคมและการปกครอง และ (๒) ลักษณะส่วนบุคคลประกอบด้วยความคิด ความรู้สึกในด้านความทันสมัยแล้ว ต้องเกี่ยวข้องกับการรับรู้ ทัศนคติ ค่านิยมและการแสดงออก ในที่นี้เราจะศึกษาถึงความทันสมัยส่วนบุคคล ดังมีลักษณะต่อไปนี้

๑. ยอมรับประสบการณ์ใหม่ ๆ (Openness to new experience) เป็นบุคคลที่เตรียมพร้อมที่จะตอบสนองทุกโอกาส มีความสนใจที่จะปรับปรุงมาตรฐานชีวิต ยอมรับวิธีการใหม่ ๆ ข่าวสารแปลก ๆ เตรียมแผนในชีวิตไว้ล่วงหน้า

006165

๒. ยอมรับการเปลี่ยนแปลงของการจัดองค์การทางสังคม (The readiness for social change) มีความรู้ในเรื่องของความก้าวหน้าของการเปลี่ยนแปลงในสังคมนรอบ ๆ ตัว เช่น สนใจและมีส่วนร่วมทางการเมือง มีความคิดอิสระในความสัมพันธ์ระหว่างหนุ่มสาว ยอมรับในสิ่งใหม่ ๆ บุคคลจะทันสมัยมากขึ้นถ้าความคิดของเขาเปลี่ยนแปลงไปตามเหตุการณ์ ในแง่แสดงความรู้สึก ความเห็น ทัศนคติต่อสิ่งรอบ ๆ ตัวอย่างมีคุณค่า

๓. มีความคิดในทางก้าวหน้า (The growth of opinion) บุคคลที่ทันสมัยมีความคิดไปไกลกว่าสิ่งแวดล้อมที่เป็นจริง เช่น มีมโนภาพเกี่ยวกับตนเองไปในทางดีกว่าที่เป็นอยู่ บุตรต้องเป็นใหญ่เป็นโต กล่าวคือ คนยังมีการศึกษาสูงเท่าใดก็ยังมีมโนภาพสูงขึ้นเท่านั้น

๔. มีความรู้เกี่ยวกับเหตุการณ์ภายนอกอย่างละเอียด เช่น รู้ว่าประเทศไทยมีการปกครองระบอบใด รับรู้ข่าวสารความเคลื่อนไหวของเหตุการณ์ปัจจุบัน เป็นต้น

๕. สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพปัจจุบันและอนาคต มีความพร้อมและมั่นคงในสิ่งที่ เป็นประโยชน์ต่อตนเอง

๖. เชื่อในความสามารถของมนุษย์ (Efficacy) คนที่ทันสมัยมีความเชื่อว่ามนุษย์ มีความสามารถควบคุมสิ่งแวดล้อมได้ ทุกสิ่งทุกอย่างสามารถปรับปรุงให้ดีกว่าที่เป็นอยู่

๗. มีการวางแผน (Planning) ในการกระทำการใด ๆ ก็ตาม คนทันสมัยต้องมีการวางแผนไว้ล่วงหน้าเสมอ

๘. คนทันสมัยมีความเชื่อมั่นว่า โลกนี้มีความก้าวหน้าได้เรื่อย ๆ มีความไว้วางใจต่อสิ่งใหม่ ๆ มีการรับรู้และมีความเชื่อว่าโลกสามารถอยู่ใต้ความควบคุมของมนุษย์

๙. รู้จักนำเอาความคิดใหม่ ๆ มาใช้ กล่าวคือ คนที่ทันสมัยต้องตามทันเหตุการณ์สิ่งแวดล้อมรอบตัวอยู่เสมอและนำความคิดใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นมาปรับปรุงในทางก้าวหน้า

๑๐. คนที่ทันสมัยสนใจในคุณค่าของการศึกษาตามหลักเหตุผล เห็นว่าการศึกษาคือ สิ่งที่ทำให้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ การที่จะศึกษาอย่างไรนั้น เป็นไปตามความสามารถของบุคคล ไม่ใช่ต้อง เป็นไปตามความต้องการของผู้ใหญ่

๑๑. มีความเคารพและยอมรับในศักดิ์ศรี มีความคิดว่าทุกคนมีลักษณะเฉพาะตัวและ ที่เขาเป็นเช่นนั้น เป็นสิ่งที่ควรยอมรับถ้ายิ่งนั้น เป็นสิ่งที่ เป็นประโยชน์

๑๒. มีแนวความคิดเป็นประชาธิปไตย ยอมรับและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่มีเหตุผลมากกว่า ปฏิบัติตามคำสั่งของบุคคล

ในการศึกษาถึงความทันสมัยนี้ ศึกษาในลักษณะของทัศนคติ ตำนาน และพฤติกรรมของบุคคลนั้น ๆ^๑

๒) ทฤษฎีเกี่ยวกับอัตตะ (Self) มนุษย์มีความคิด มีภาษา เป็นสื่อความหมาย มนุษย์จึงสามารถกำหนดพฤติกรรมของตนเองได้ โดยการสะสมพฤติกรรมอันเกิดจากวัฒนธรรม บรรทัดฐาน (Norm) รวมกับการเรียนรู้ที่ได้มาจากการติดต่อสังสรรค์ (Interaction) กับบุคคลหลายแบบหลายจำพวกในสังคม เริ่มตั้งแต่ความสัมพันธ์ในครอบครัว ไปจนถึงในสังคมใหญ่ ๆ จากการได้ติดต่อสังสรรค์เข้าร่วมกลุ่มในสังคม ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่ไม่มีจบสิ้น จากการที่แต่ละคนได้แสดงตามบทบาทของตน ตามแบบโครงสร้างของสังคมนั้น ๆ จะสะสมพฤติกรรมดังต่อไปนี้

- (๑) ความจำ
- (๒) ความรู้สึกทั้งภายนอกและภายใน
- (๓) สิ่งที่ต้องการ
- (๔) สิ่งที่เคยได้รับความเจ็บปวด
- (๕) สิ่งที่เป็นเป้าหมายในชีวิต
- (๖) สิ่งแวดล้อมรอบตัว
- (๗) การแสดงออกของผู้อื่น
- (๘) การแสดงออกที่คาดหวังไว้
- (๙) สิ่งที่ไม่ต้องการ

บุคคลแต่ละคนจะปรับตัวและนำแบบพฤติกรรมเหล่านี้ไปปฏิบัติ ตามรูปแบบความคิดที่บุคคลในสังคมแสดงออกหรือปฏิบัติต่อกัน และจากเอกลักษณ์ของบทบาทที่ปฏิบัติต่อกันระหว่าง-

^๑Alex Inkeles & David H. Smith, Becoming Modern, (London: Heinemann Educational Book, 1974), pp. 17-26.

สมาชิกนี้เองจะกลายเป็นอัตตะของแต่ละบุคคลซึ่งไม่เหมือนกัน เนื่องจากแต่ละคนให้ความหมายต่อสิ่งต่าง ๆ ไม่เหมือนกัน แต่จะออกมาในรูปของการสร้างสรรค์ที่เกิดจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสังคมเป็นประสบการณ์ใหม่ โดยการปรับปรุงในทางที่ดีกว่าเดิม^๑

Cooley (1902) ได้อธิบายเกี่ยวกับการมองตัวเองไว้ในเรื่องการมองตนเองใน Looking-glass self ว่าบุคคลเมื่อมองตนเองในกระจกเงาจะเกิดความภูมิใจในภาพที่ได้รับรู้หรือรู้ใจผู้อื่นจากสิ่งที่แสดงออกมาตามวัตถุประสงค์ และความจริงในลักษณะที่ปรากฏทัศนคติเกี่ยวกับตนเองเกิดจากผลของความรู้สึกที่ผสมผสานกันของการพัฒนาอัตตะ (Self) ที่มาจากการรับรู้ของแต่ละบุคคลว่าคนอื่นมองเขาอย่างไร โดยการสร้างขบวนการของตนเองในการเปรียบเทียบความคิดเกี่ยวกับตนเองกับบรรทัดฐาน ซึ่งคาดหวังว่าคนอื่นมองเขาอย่างไร ที่มีพฤติกรรมออกมาอย่างนั้นเขามีวัตถุประสงค์อย่างไร ซึ่ง Cooley กล่าวว่าความคิดเกี่ยวกับตนเองประกอบด้วยองค์ประกอบ ๓ อย่าง คือ

- (๑) มโนภาพของเราต่อบุคคลอื่น
- (๒) มโนภาพของการให้คำจำกัดความกับสิ่งที่ปรากฏออกมา
- (๓) ความรู้สึกของตนเองต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด เช่น มีความภูมิใจในตนเอง

ดังนั้น ในการศึกษาถึงอัตตะ (Self) ในแง่ทัศนคติเกี่ยวกับตนเองจึงต้องศึกษาหลายด้านประกอบกัน คือ

- ส่วนประกอบเกี่ยวกับความคิด มีความเฉลียวฉลาด (Intelligence) ความซื่อสัตย์ (Honesty) ความจริงใจ (Sincerity) ความทะเยอทะยาน (Ambitions) ความมั่นคง และรูปร่างเกี่ยวกับตนเอง เป็นต้น

- ส่วนประกอบของความรู้สึกของบุคคลหนึ่ง ๆ เกี่ยวกับตนเองยากที่จะอธิบายออกมาได้ เพราะความรู้สึกต่อบุคคลหนึ่งโดยปกติไม่สามารถบรรยายออกมาเป็นคำพูด และสิ่ง

^๑Arnold Rose, "Self and Role in Adjustment During Ole Age", Human Behavior and Social Processes, (London: Routledge & K. Paul, 1962), pp. 526-535.

เหล่านี้รวมอยู่ในความรู้สึกทั่วไปเกี่ยวกับคุณค่าของตนเองและเป็นค่าประมาณเท่านั้น

- พฤติกรรม ต้องศึกษาถึงพฤติกรรมที่แสดงออกประกอบกันด้วย เขาจะแสดงออกในรูปแบบที่ตนเองมั่นใจ ซึ่งบางครั้งตรงข้ามกับความเป็นจริง^๑ จึงจำเป็นต้องศึกษาพฤติกรรมหลายแง่ด้วยกัน เพื่อทดสอบว่าตรงกับความจริงเพียงใด

๓) ลักษณะของความสัมพันธ์ของบุคคลในสังคมที่มีผลต่อบุคลิกภาพของบุคคล
 วิชาจิตวิทยาการมาจากโครงสร้างของระบบความสัมพันธ์ของเครือญาติในแต่ละสังคม ซึ่งกำหนดระบบพฤติกรรมของบุคคลในสังคม เริ่มจากความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัว ๒ คน ในหลายรูปแบบตามสถานภาพและบทบาท อาจกำหนดด้วย เพศ สถานภาพสมรส อายุที่แตกต่างกัน การสืบเชื้อสายต่อ ๆ กันมามีความสัมพันธ์กับสิ่งที่กลุ่มได้ปฏิบัติมา ลักษณะของบุคลิกจะผสมผสานกันเป็นบุคลิกของบุคคลที่ปฏิบัติในสังคม อาจมาจากความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ในบ้าน มารวมกันเป็นพฤติกรรมหรือนำมาจากองค์ประกอบของกลุ่ม ปริมาณและความเข้มข้นของความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกของครอบครัว และลักษณะบุคลิกของแต่ละคนจะเปลี่ยนไปตามโครงสร้างของครอบครัวที่เขาเติบโตมา จนกระทั่งช่วงสุดท้ายของชีวิต^๒ ดังนั้น จำเป็นต้องศึกษาถึงความสัมพันธ์ของบุคคลที่ใกล้ชิดกับคนชรา จึงต้องเริ่มศึกษาตั้งแต่ความสัมพันธ์ในวัยที่ผ่านมา เพื่อทราบผลของความแตกต่างที่มีผลต่อความทันสมัยและการมองภาพพจน์เกี่ยวกับตนเอง

๔) การปรับตัวของบุคคลในวัยชรา วัยชราเป็นวัยที่สูญเสียอิทธิพลซึ่งเคยมีอยู่ มีความสามารถน้อยลง จากการศึกษาของ Richard (1962) พบว่าบุคคลที่ปรับตัวในวัยชรา

^๑George Herbert Mead, Mind, Self and Society from the Standpoint of a Social Behaviorist, (Chicago: 1962), pp. 228-237.

^๒Ethel Shanas, Gordon F. Streib, Social Structure and the Family: Generational Relations, (New Jersey: Englewood Cliffs, Prentice-Hall, Inc., 1965), pp. 164-167.

ได้ดี คือ บุคคล ๓ จำพวก ดังนี้

(๑) พวกสร้างสรรค์ (Mature man or constructiveness) เป็นพวกที่มีความสามารถ มีเหตุผล ยอมรับความจริง ค้นหาสิ่งที่ตนเองพอใจในเรื่องของการแสดงออกและความสัมพันธ์ของบุคลิกภาพ มีความรู้สึกที่ชีวิตนี้มีค่าที่อยู่ได้จนชรา ไม่เสียใจในเหตุการณ์ที่ผ่านมาหรือในปัจจุบันเขาปล่อยให้วัยชราผ่านไปโดยทำให้ดีที่สุด

(๒) พวกยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น (Rocking chair man or dependency) ได้ตอบเหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเสรีถือว่าสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นไม่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินชีวิต หากความสำราญของชีวิตในวัยชรา พยายามหาสิ่งที่ประทับใจเพื่อทดแทนสิ่งประสบความล้มเหลวที่ผ่านมา

(๓) ป้องกันตัว (Armored man or defensiveness) พยายามปรับปรุงส่วนบกพร่องทางกายภาพ โดยกระดือหรือร้อนอยู่เสมอเพื่อหลีกเลี่ยงความวิตกกังวลเกี่ยวกับความชรา

สำหรับพวกที่ไม่สามารถปรับตัวได้ คือ

(๑) คนที่อารมณ์ฉุนเฉียว (Angry man or hostility) เป็นคนที่ได้รับความขมขื่นเกี่ยวกับความไม่สมหวังในสิ่งที่ตั้งเป้าหมายไว้ ตีเตียนบุคคลอื่นเกี่ยวกับสิ่งผิดพลาดที่เขาไม่สามารถทำให้กลับคืนมาได้ ในวัยชรา แสดงออกในทางที่เป็นปฏิปักษ์ต่อผู้อื่น

(๒) เกลียดตนเอง (Self haters) เป็นบุคคลประเภทประสบความล้มเหลวในชีวิตที่ผ่านมา เมื่อเข้าสู่วัยชราทั้งหมดหวังเสียแล้ว คิดว่าตนเองชราไม่สามารถหาสิ่งเหล่านั้นมาได้อีก เช่น บุคคลที่มีฐานะเศรษฐิกิจตกต่ำ ไม่สามารถประกอบอาชีพได้อีกแล้ว เป็นต้น พวกนี้จะมีรู้สึกตนเองโดดเดี่ยว มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อคนอื่น^๑ คิดว่าตนเองไม่มีประโยชน์ที่จะมีชีวิตอยู่อีกแล้ว

^๑Theodore Lidz, The Person, (New York: Basic Book, Inc., Publisher, 1976), p. 517.

คนที่ปรับตัวยากในวัยชราเป็นบุคคลที่ไม่ประสบความสำเร็จในชีวิตที่ผ่านมา^๑ บทบาทที่เคยเป็นอยู่ในอดีต จะช่วยในการปรับตัวให้ยอมรับความชรา^๒ จึงต้องศึกษาชีวิตที่ผ่านมาว่าคนชราเคยมีบทบาทอย่างไรในอดีต และปัจจุบันเขามีความสุขหรือไม่ เป็นไปตามความคิดนี้หรือไม่

๖. ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษารวิจัยเกี่ยวกับความทันสมัย และการมองภาพพจน์เกี่ยวกับตนเองของคนชราในประเทศไทย ยังไม่มีผู้ใดศึกษาไว้ มีเพียงแต่ผลการศึกษาดังลักษณะทั่ว ๆ ไปของคนชราทางด้านพฤติกรรมเท่านั้น

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเท่าที่พบมีดังนี้

ปี พ.ศ.๒๕๑๑ Donald O. Cowgill^๓ ได้ทำการศึกษาเรื่องบทบาทและสถานภาพของคนชราในประเทศไทย โดยศึกษาคนชราที่หมู่บ้านเขิน จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าคนชราในชนบทยังคงประกอบอาชีพ มีได้หยุดประกอบอาชีพเมื่ออายุ ๖๐ ปี ยังมีส่วนในการประกอบอาชีพเลี้ยงครอบครัว จากการสังเกตโดยทั่วไปเห็นว่าคนชราได้รับการยอมรับนับถือจากบุตรหลาน มีญาติและเพื่อนคอยกระตุ้นให้มีบทบาทที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม สิ่งที่เห็นได้ชัด คือ บทบาทในการประกอบพิธีทางศาสนาในเทศกาลต่าง ๆ ยังมีการแสดงออกในการเคารพนับถือผู้ใหญ่กันอยู่ เช่น

^๑Harold Geist, The Psychological Aspects of Retirement, pp. 17-18.

^๒Arnold Rose, Human Behavior and Social Processes, p. 526.

^๓Donald O. Cowgill & Lowell D. Holmes, "The Role and Status of the Aged in Thailand", Aging and Modernization, (New York: Meredith Corporation, 1972), pp. 91-101.

ประเพณีรดน้ำดำหัวในวันสงกรานต์

แต่สิ่งที่ทำให้เกิดปัญหาความตึงเครียดบางอย่าง คือ ในด้านความสัมพันธ์กับบุคคลต่างวัยที่อยู่ใกล้ชิดได้แก่ บุตรหลาน เพราะคนเหล่านั้นหันไปหาวัฒนธรรมตะวันตกมากขึ้น เช่น ในเรื่องการแต่งตัว การแสดงต่าง ๆ ฯลฯ ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างกัน เนื่องจากคนชรายอมรับสิ่งเหล่านี้ยาก ทำให้คนหนุ่มสาวมีความรู้สึกว่าจะไม่เหมาะสมที่จะยอมรับคนมีอายุ ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา

ปี พ.ศ. ๒๕๑๘ ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ร่วมกับกองวิชาการ กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย^๑ ได้ทำการวิจัยเรื่องปัญหาและการกำหนดนโยบายประชากรวัยชราในประเทศไทย โดยทำการศึกษาคณะชราในสถานสงเคราะห์ของทางราชการ และนอกสถานสงเคราะห์ทั้งในเมืองและชนบท ปรากฏว่าความเชื่อทั่วไปที่ว่า คนชราค่อนข้างขี้ดตม เหงา ว้าเหว่ ประสบกับปัญหาสุขภาพ โรคเรื้อรัง ขาดผู้ดูแล ต้องการที่อยู่อาศัยซึ่งเป็นพื้นฐานในการกำหนดนโยบายการให้การสงเคราะห์แก่คนชราแต่เดิมนั้นไม่ตรงต่อความเป็นจริงในประเทศไทย ปรากฏว่าทั้งในเมืองและชนบทส่วนมากยังคงมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ มีความสมบูรณ์ทางครอบครัว สุขภาพ อานามัย มีทัศนคติต่อชีวิตและมีภาพพจน์เกี่ยวกับตนเองไปในทางที่ดี คนชราส่วนมากยังอยู่ในครอบครัวที่แวดล้อมด้วยคู่สมรส มีบุตรหลานอยู่ใกล้ชิด มีคนชราจำนวนน้อย (๕%) ที่อยู่ตัวคนเดียว เป็นที่น่าสังเกตว่าคนชราเพศชายอาศัยอยู่ในแควตวงครอบครัวมีอัตราสูงกว่าเพศหญิงไม่ว่าจะอยู่ในเขตเมืองหรือชนบท ทั้งนี้เพศชายมีอายุสั้นกว่าเพศหญิง การใช้เวลาของคนชรา คือ ประกอบภารกิจเลี้ยงชีพ หรือช่วยบุตรหลานประกอบอาชีพหรือทำงานบ้าน คนชราจึงมีความสัมพันธ์กับครอบครัวอย่างใกล้ชิด และมีความสัมพันธ์อย่างสม่ำเสมอกับบุตรที่แยกออกไปตั้งครอบครัวใหม่ คนชราชายมีความพอใจในสถานภาพ

^๑ แวนทิพย์ น. สافر, ปัญหาและการกำหนดนโยบายประชากรวัยชราในประเทศไทย, ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมานุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ร่วมกับ กองวิชาการ กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย ๒๕๑๘.

ที่เป็นอยู่ปัจจุบันมากกว่าคนชราหญิง

สำหรับคนชราที่เข้ารับการสงเคราะห์ในสถานสงเคราะห์พบว่า ตกอยู่ในสภาพจำยอม มีส่วนน้อยที่ตัดสินใจเลือกมาอยู่เอง เหตุผลจากความจำเป็นที่ต้องเข้าสถานสงเคราะห์เกิดขึ้นกับคนชราในเมืองหลวงมากกว่าต่างจังหวัด เพศหญิงอยู่ในภาวะถูกกดขี่มาก คนต่างจังหวัดไม่ค่อยมีความรู้เกี่ยวกับสถานสงเคราะห์เท่าใดนัก ส่วนใหญ่ยังคงอยู่กับบุตรหลานได้

ปี พ.ศ.๒๕๑๘ น.ส.อุตราพร บุณนาค^๑ ได้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง ปัญหาและความต้องการของคนชราในสถานสงเคราะห์คนชรานานบางแค โดยศึกษาถึงคุณลักษณะของคนชราในสถานสงเคราะห์ รวมทั้งสาเหตุที่คนชราเข้าอยู่ในสถานสงเคราะห์ ตลอดจนทัศนคติของคนชราที่มีต่อตนเอง ต่อครอบครัว ต่อสังคม และต่อสถานสงเคราะห์คนชรานานบางแค พบว่าสาเหตุที่คนชราเข้าอยู่ในสถานสงเคราะห์ คือ ไม่มีที่อยู่อาศัย ขาดผู้ดูแลเลี้ยงดู ไม่สามารถประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองได้ ไม่อยากให้เป็นภาระของผู้อื่น จึงสมัครเข้าสถานสงเคราะห์ บางคนเข้ากับญาติไม่ได้ ไม่มีความสุขเมื่ออยู่กับครอบครัว ทางด้านร่างกายเกิดความเจ็บป่วยเป็นโรคต่าง ๆ ทำให้ไม่สามารถร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ได้ และมักมีปัญหาในการติดต่อกับคนภายนอก ในด้านการคมนาคม รายได้ไม่พอกับรายจ่าย ส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ดีต่อตนเอง ครอบครัว สังคม และต่อสถานสงเคราะห์คนชรานานบางแค

ปี พ.ศ.๒๕๒๒ น.ส.บุญยีน สุภาพ^๒ ได้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบปัญหา ความต้องการและโลกทัศน์ของคนชราในสถานสงเคราะห์ของรัฐบาลและเอกชน พบว่ามีปัญหาที่คนชราประสงค์จะเข้ารับการสงเคราะห์ในสถานสงเคราะห์ ปัญหาใหญ่ คือ ปัญหา-

^๑อุตราพร บุณนาค, "ปัญหาและความต้องการของคนชราในสถานสงเคราะห์คนชรานานบางแค"

^๒บุญยีน สุภาพ, "การศึกษาเปรียบเทียบปัญหาความต้องการและโลกทัศน์ของคนชราในสถานสงเคราะห์ของรัฐบาลและเอกชน" วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๒๒.

เศรษฐกิจรองลงมา คือ ปัญหาสุขภาพ คนชรามีความต้องการเกี่ยวกับปัจจัย ๔ ทางด้านร่างกาย และพอใจในบริการของแต่ละสถานสงเคราะห์ เกี่ยวกับเรื่อง โลกทัศน์ คือ ความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์และบุญกรรม ผลการศึกษาปรากฏว่าคนชราในสถานสงเคราะห์ทั้งของรัฐบาลและเอกชน ทั้งสองแห่งมีความเชื่อถือคล้ายคลึงกัน ตรงตามหลักการที่ว่า การที่กลุ่มชนอยู่ในภูมิภาคเดียวกัน มีขนบธรรมเนียมประเพณีคล้ายคลึงกัน จะมีความเชื่อฝังใจในสิ่งคล้ายกัน จะเปลี่ยนแปลงไม่ได้ ปรากฏว่าความแตกต่างกันในเรื่องการใช้ภาษาในการสื่อความหมาย มีผลต่อการแสดงความคิดเห็นในเรื่องความเป็นจริงของโลกด้วย ส่วนความคิดในเรื่องความตายปรากฏว่ามีความคิดเห็นวิตกกังวลอย่างเดียวกันในเรื่องอันตรายจากสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีผลต่อความตายของคนปัจจุบัน

นอกจากนี้ก็มีการศึกษาเกี่ยวกับคนชราในต่างประเทศ คือ

Donald O. Cowgill^๑ ได้ทำการศึกษาคนชราในสังคมอเมริกัน ซึ่งเป็นสังคมที่มีความเจริญก้าวหน้าในด้านอุตสาหกรรม มีความเป็นเมืองมาก มีการเลื่อนชั้นทางสังคมอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะพวกโปรเตสแตนต์ มีรายได้ต่อหัวสูงที่สุด มีมาตรฐานการดำเนินชีวิตสูงทั้งในอดีตและปัจจุบันสังคมเปลี่ยนไปสู่สมัยใหม่ มีประเพณีน้อย อีกทั้งมีการจำกัดบทบาทของคนชราด้วย แต่ก็ยังมีการประกันสังคมและมีสวัสดิการสำหรับคนชราให้ เช่น มีบ้านคนชรา โรงพยาบาล ฯลฯ แต่ในสังคมของคนหนุ่มสาวมักจะไม่วางใจหรือจะไม่เปรียบเทียบตนเองกับคนชราเลย

ในสังคมชนเมืองของสหรัฐอเมริกา ครอบครัวเดี่ยวมักจะมีคนชราออกไปเลย แต่ในครอบครัวแบบขยาย ต้องมีการพึ่งพาอาศัยกับญาติผู้ใหญ่ ต้องมีการติดต่อกัน มีการยอมรับระบบคุณค่า มีการติดต่อระหว่างผู้สูงอายุกับผู้อายุน้อยกว่า ในครอบครัวที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม มักจะมีการไปเยี่ยมเยือนญาติผู้ใหญ่ เป็นการแสดงความเคารพนับถือและยังสนใจที่จะดูแลอยู่ - เช่นเดียวกับสังคมอังกฤษ แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงก้าวหน้าทางอุตสาหกรรมเพียงไร แต่ประเพณี

^๑ Donald O. Cowgill & Lowell D. Holmes, Aging and Modernization, pp. 234-261.

ดั้งเดิมก็ยังมีอิทธิพลอยู่

Lowell D. Holmes^๑ ได้ศึกษาถึงบทบาทและสถานภาพของคนชราใน Changing Somoa ซึ่งเป็นสังคมที่ยังไม่พัฒนาเท่าอเมริกา ส่วนใหญ่เขาศึกษาคนชราโดยการดูที่ทัศนคติของคนในสังคมต่อผู้สูงอายุ ซึ่งเกี่ยวข้องกับระดับการปรับตัวของคนชรา ดูที่ความมั่งคั่งของบุคคลและการประสบความสำเร็จในชีวิต นอกจากนี้ยังศึกษาถึงความรู้สึกมั่นคงของแต่ละคนในด้านความสามารถที่จะแสดงออกในสถานการณ์ต่าง ๆ ด้วยความรู้สึกเชื่อมั่นในตนเอง ในสังคม Somoa สมาชิกของครอบครัวจะนับถือและให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุ แม้ว่าผู้เฒ่าจะอยู่ที่อื่น ไม้ว่าสังคมจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรก็ยังมี การยึดมั่นในค่านิยมเดิม ในด้านความจงรักภักดีต่อครอบครัว และความกตัญญูของบุตรต่อบิดามารดา เช่น การแต่งตั้งตำแหน่งหัวหน้าบ้าน (Matai) เป็นตำแหน่งที่มีอิทธิพล เป็นตัวแทนของหมู่บ้าน เมื่อเลือกคนหนุ่มขึ้นมาแทนก็ยังมี การแต่งตั้งผู้สูงอายุเป็นที่ปรึกษา เนื่องมาจากสังคมนี้ได้ติดต่อกับโลกภายนอกมาประมาณ ๑๕๐ ปีแล้ว แต่ในเรื่องของประเพณี ระบบคุณค่า และโลกทัศน์ อิทธิพลของผู้สูงอายุยังคงอยู่และเป็นที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา

Blan, Zena Smith^๒ ได้ศึกษาถึงโครงสร้างที่เป็นกรอบมิตรภาพของคนชรา ได้ทำการศึกษาผู้ที่เป็นหม้ายและผู้ที่ถูกไล่ออกจากงานแล้ว โดยพิจารณาในด้านการเปลี่ยนแปลงสถานภาพ อายุ เพศ และโครงสร้างของชุมชน ซึ่งแต่ละคนเกี่ยวข้องกับ แม้จะเปลี่ยนแปลงไป แต่ก็ยังหลีกเลี่ยงไม่ในสิ่งที่ เป็นภัยต่อมิตรภาพ เขาได้ศึกษาจากโครงสร้างของสังคม โดยศึกษาคนชรา Elmira ใน New York และ Kips-Bay Yorkville Health District ใน New York City พบว่าผู้ที่เป็นหม้ายมีส่วนร่วม กับสังคมน้อยลง คนที่มีอายุ ๗๐ ปีขึ้นไป จะแยกออก

^๑Donald O. Cowgill & Lowell D. Holmes, Aging and Modernization, pp. 73-89.

^๒Blan, Zena Smith, "Structural Constraints on Friendship in Old Age", American Sociological Review, Vol.26, 1961, p. 429.

ไปจากสังคมมากกว่าอายุ ๖๐ ปี และในจำนวนผู้ที่เป็นหม้ายนี้ ผู้ชายจะเป็นผู้ที่มีปัญหามากกว่าผู้หญิง

Gayle Beverly Thomson^๑ ได้ศึกษาถึงการปรับตัวของผู้ที่ปลดเกษียณ ได้ทำการศึกษาถึงตัวประกอบที่มีอิทธิพลต่อขวัญและกำลังใจของชายที่ปลดเกษียณ โดยเน้นในเรื่องสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและสุขภาพของคนชรา ศึกษาพื้นฐานจากตำแหน่งทางสังคม เอกสภกษณ์ส่วนตัวในงานที่ทำ ผลของการแยกงานของคนชรา เอกสภกษณ์ของบทบาทและการยอมรับตนเอง สิ่งเหล่านี้จะนำไปสู่ขวัญของคนชรา เพราะเขาเสียบทบาทไป เนื่องจากการสูญเสียในด้านสุขภาพ สถานภาพสมรส สถานภาพในอาชีพ และสถานภาพที่เป็นอยู่ก่อนที่จะถูกปลด เมื่อทดสอบสมมติฐานแล้วพบว่า คนชราที่มีขวัญต่ำกว่าผู้ที่กำลังอยู่ในวัยทำงาน ผลออกมาปรากฏว่าการแสดงออกทางสังคม การมีส่วนร่วมในสังคมหรือองค์การ ในวัยที่ผ่านมาได้มีอิทธิพลโดยตรงต่อขวัญ แต่การรับรู้เกี่ยวกับสุขภาพเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดของคนสูงอายุที่เกี่ยวกับขวัญ

Kathleen Alice KALAB^๒ ได้ศึกษาถึงการเคลื่อนย้ายของคนชราในสหรัฐอเมริกาในปี ๑๙๕๕-๑๙๖๐ ได้กล่าวถึงการเคลื่อนย้ายในด้านสถานภาพของคนชราในสหรัฐอเมริกา ส่วนใหญ่เกิดกับผู้หญิงที่มีช่วงชีวิตของการแต่งงานสั้น มีสมาชิกในบ้านเป็นจำนวนมาก บางครั้งมีเด็กเล็กในครอบครัว คนชรามีแนวโน้มที่จะไม่ทำงานและถูกกดค่าแรง รายได้ที่ได้มาจากผู้อื่นมากกว่าตนสามารถหาเลี้ยงตนเอง สิ่งเหล่านี้ทำให้คนชรามีความรู้สึกว่สถานภาพของตนเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ตนไม่ต้องการ

^๑Gayle Beverly Thomson, "Adjustment in Retirement: A causal interpretation of factors influencing the morale of retire men", Dissertation, July 1972, Vol.33 No.1, (Columbia University) pp.402A-403.

^๒Kathleen Alice KALAB, "Journey to Rest: Elderly Migration in the United State 1955-1960", Dissertation, January 1972, (Vanderbilt University) Vol.32, p. 41.

Ruth Shonle Cavan^๑ ได้ศึกษาถึงตนเองและบทบาทในการปรับตัวของบุคคล ในวัยชรา โดยศึกษาถึงการปรับตัวของคนชราในสหรัฐอเมริกา พบว่าบุคคลจะมีภาพพจน์เกี่ยวกับตนเองในอย่างไรนั้น เกิดขึ้นมาจากประสบการณ์ในสังคมที่ผ่านมา เริ่มจากครอบครัว เพื่อน เพื่อนร่วมงาน บทบาทและสถานภาพทางสังคมที่เขาได้รับ เมื่อเขาถูกปลดออกจากบทบาทต่าง ๆ ที่เขาเคยเป็น เขาก็จะเปลี่ยนมาเป็นบทบาทใหม่ในกลุ่มคนชรา จากการศึกษาพบว่า บทบาทต่าง ๆ ที่เคยเป็นมาในอดีตจะช่วยในการปรับตัวให้ยอมรับความเป็นไปในวัยชรา

ปี พ.ศ.๒๕๑๖ สถาบันวิจัยทางสังคมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย^๒ ทำการศึกษา เรื่อง ความทันสมัยส่วนบุคคลของประชากรในจังหวัดอยุธยา จากตัวอย่าง ๔๒๒ คน โดยวิธีการสังเกตการณ์และการสัมภาษณ์ โดยแยกกลุ่มที่พบออกเป็น ๒ พวก คือ พวกที่ล้ำสมัยและพวกที่ทันสมัย ศึกษาาระบบเศรษฐกิจ การแบ่งแยกงาน รายได้ประชาชาติ สถานภาพและระดับการศึกษา ค่านิยมและทัศนคติส่วนบุคคล ผลออกมาปรากฏว่าระดับการศึกษา ซึ่งเป็นตัวกำหนดสถานภาพของบุคคลในสังคมมีอิทธิพลต่อความทันสมัยส่วนบุคคลมากที่สุด

Alex Inkeles^๓ ต้องการศึกษาว่าระบบอุตสาหกรรมมีผลต่อความทันสมัยหรือไม่ จึงทำการศึกษาระยะยาว โดยการจัดกลุ่มผู้ที่ทำการศึกษาก่อเป็น ๔ กลุ่ม

กลุ่มที่ ๑ เป็นพวกอยู่ในท้องถิ่น ประกอบอาชีพเกษตรกรรมด้วยวิธีการธรรมดา

กลุ่มที่ ๒ เขาคนมาจากท้องถิ่นเกษตรกรรม (farm) ประเภทเดียวกันมาประกอบอาชีพในด้านอุตสาหกรรมใหม่ ๓ ปี อยู่ใกล้ ๆ กับท้องถิ่นเกษตรกรรม (farm) ขณะที่พี่น้องยังอยู่ในฟาร์ม

^๑Arnold Rose, Human behavior and Social process, pp. 526-535.

^๒Javier Goyoago & Dusanee Kevalee, Individual Modernity in a Provincial Capital of Thailand, (Bangkok: Chulalongkorn University, Social Science Research Institute, 1973).

^๓Alex Inkeles, and David H. Smith, Becoming Modern, pp.36-49.

กลุ่มที่ ๓ เป็นพวกในเมืองแต่ไม่ได้ทำงานอุตสาหกรรม

กลุ่มที่ ๔ พวกคนที่มีประกอบอาชีพในโรงงานอุตสาหกรรมประเภทมีประสพการณ์

โดยปล่อยระยะเวลาของการเปลี่ยนแปลงแต่ละกลุ่มเป็นเวลา ๓ ปี เมื่อนำกลุ่มทดลอง ทั้ง ๔ กลุ่ม มาศึกษาเปรียบเทียบ โดยหาความสัมพันธ์ของประสพการณ์และพฤติกรรมของคนใน โรงงานอุตสาหกรรมกับประสพการณ์ของชีวิตในเมือง

ผลปรากฏว่าการที่คนทำงานในระบบอุตสาหกรรมเปลี่ยนแปลงไป เพราะระบบเศรษฐกิจบังคับ และประสพการณ์ของชีวิตในเมืองทำให้กลุ่มคนมีทัศนคติที่ทันสมัย แต่ระดับของความทันสมัยขึ้นอยู่กับปริมาณความมากน้อยของแต่ละคน เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า การศึกษาเกี่ยวกับคนชราส่วนใหญ่เป็นการศึกษาเกี่ยวกับ เรื่องของสถานภาพ บทบาท การปรับตัว และความต้องการของคนชราอย่างกว้าง ๆ ซึ่งพอจะสรุปผลการศึกษาได้ว่า บุคคลในวัยชราเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย ความสามารถในการประกอบอาชีพ มีโรคภัยต่าง ๆ เข้ามาแทรกแซงและเป็นวัยที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้มากนัก ต้องพึ่งผู้อื่นอยู่เสมอ คนชราที่ยังอยู่ในครอบครัวของตนเองในแวดวงของบุตร หลาน และเพื่อนย่อมมองภาพพจน์เกี่ยวกับตนเองไปในทางที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ส่วนพวกที่ไม่สามารถประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองได้ ชาติที่อยู่อาศัย อยู่กับครอบครัวไม่มีความสุข มักมองตนเองว่าเป็นบุคคลที่ไม่ใช่ประโยชน์ ทำให้ชีวิตในวัยชราไม่มีความสุข เนื่องมาจากความคิดของตนเอง วัยชราเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่เสื่อมลงกว่าเดิมทุก ๆ ทาง เริ่มมาจากร่างกาย เศรษฐกิจ สังคม ซึ่งมีผลกระทบกระเทือนต่อจิตใจของคนชรา ทำให้คนชราที่มีความรู้สึกรู้สึกต่อตนเองและผู้ใกล้ชิดไม่เหมือนกัน สิ่งเหล่านี้อาจจะเก็บบกมานานตั้งแต่ชีวิตในวัยต้น ๆ เขาอาจจะผิดหวัง สมหวังในบางสิ่งบางอย่าง เมื่อเข้าถึงวัยชราเป็นวัยที่เรียกร้องกลับคืนมาไม่ได้แล้ว อันเนื่องมาจากปัจจัยต่าง ๆ ไม่อำนวย สิ่งเหล่านี้เราจะศึกษาได้จากการประเมินภาพพจน์เกี่ยวกับตนเองของตัวคนชราเอง และความคิดที่เขาคิดว่าผู้ใกล้ชิดมองเขาอย่างไร จากแนวความคิด เรื่องความทันสมัย (Modernity) และผลการศึกษาในเรื่องการปรับตัวของคนชราจะศึกษาได้ว่าคนชราที่สามารถปรับตัวเข้ากับวัยชราได้เป็นอย่างดี เนื่องมาจากการยอมรับสภาพความจริงที่ตนเองต้องประสบ

ดังนั้น จึงได้ศึกษาถึงความทันสมัยส่วนบุคคล ของคนชราว่าจะมีผลต่อการปรับตัวในวัยชราหรือไม่ และเกิดจากอิทธิพลทางใด ในการศึกษาคั้งนี้ ได้ตั้งสมมติฐานหลักว่า

๑. คนชราที่เป็นคนทันสมัย มีภาพพจน์เกี่ยวกับตนเองว่าวัยชราเป็นวัยที่มีคุณค่า
 ๒. ลักษณะพื้นฐานทางสังคมมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับความทันสมัย
 ๓. ลักษณะพื้นฐานทางสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมองภาพพจน์ต่อตนเอง โดยมีสมมติฐานย่อยว่า

- ๑) คนชราที่มีการศึกษาสูงมีความทันสมัยกว่าคนชราที่มีระดับการศึกษาต่ำ
- ๒) คนชราที่มีฐานะทางเศรษฐกิจมั่นคง (มีรายได้สูง) เป็นคนทันสมัยมากกว่าผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่มั่นคง
- ๓) คนชราที่ได้รับการศึกษามักมองตนเองไปในทางที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมและบุตรหลาน
- ๔) คนชราที่มีฐานะทางเศรษฐกิจมั่นคงมองตนเองว่าเป็นบุคคลที่มีประโยชน์ต่อสังคมและบุตรหลาน
- ๕) คนชราชายเป็นคนทันสมัยกว่าคนชราหญิง
- ๖) คนชราชายมองตนเองว่าตนเองมีคุณค่ามากกว่าคนชราหญิง
- ๗) คนชราในครอบครัวเดี่ยว เป็นคนทันสมัยกว่าผู้ที่มาจากครอบครัวขยาย
- ๘) คนชราที่อยู่ในครอบครัวเดี่ยวจะมองภาพพจน์เกี่ยวกับตนเองไปในทางที่เป็นประโยชน์ต่อบุตรหลานน้อยกว่าคนชราที่อยู่ในครอบครัวขยาย

๗. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษาคั้งนี้

เนื่องจากยังไม่มีบุคคลหรือองค์การใด ๆ ได้ทำการศึกษารื่องนี้มาก่อน ดังนั้น การศึกษาคั้งนี้จึงอาจให้เป็นพื้นฐานบางประการ ในการศึกษาค้นคว้าทางวิชาการด้านสังคมศาสตร์ โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับคนชรา ทั้งจะช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดความสนใจ ค้นคว้างานทางด้าน

นี้ให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น

แม้ว่าวัยรุ่นจะเป็นวัยเสื่อมโทรมไม่สามารถศึกษาคนชราในแง่ของการสร้างสรรค์บุคคลให้เป็นพลเมืองที่มีคุณค่า แต่ประโยชน์จากการศึกษาคนชราในแง่ของความทันสมัยและการมองตนเองคือ

๑. เป็นแนวความคิดให้ผู้สนใจได้ทราบความคิดเห็นของคนชราในแง่ของผู้ที่มีประสบการณ์ในชีวิตมานานกว่าบุคคลอื่นย่อมเป็นแนวทางให้บุคคลรุ่นหลังได้ศึกษาเพื่อความก้าวหน้า และความสำเร็จในชีวิตในทุก ๆ ด้าน

๒. เป็นแนวความคิดสำหรับผู้ที่จะเข้าสู่วัยรุ่น เพื่อให้มีการเตรียมตัวก่อนที่เวลานั้นจะมาถึง ไม่เป็นการสายเกินไปที่เตรียมตัวไว้ก่อน เพื่อชีวิตในวัยรุ่นจะมีความสุขปราศจากปัญหาต่าง ๆ ทั้งในด้านความเป็นอยู่และจิตใจ

๓. ทราบถึงการมองภาพพจน์เกี่ยวกับตนเองของคนชราในด้านจิตวิทยาสังคม ให้ผู้อื่นได้มีการรับรู้ว่าคุณชราเขามองตนเองอย่างไร ทำให้บุคคลใกล้ชิดกับคนชราและคนชรามีช่องว่างระหว่างกันน้อยที่สุด

๔. อิทธิพลและปัจจัยทางสังคมที่ทำให้คนชรา มองภาพพจน์เกี่ยวกับตนเองไปในทางที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมและตนเอง

๕. ทราบถึงทัศนคติความคิดเห็นและการเตรียมตัวเข้าสู่วัยรุ่น รวมไปถึงลักษณะความสัมพันธ์ของคนชรา กับบุตรหลาน จะมีผลต่อการเป็นอยู่ของชีวิตในวัยรุ่นอย่างไร

๖. ในด้านการศึกษาเกี่ยวกับคนชราได้ทราบถึง ลักษณะของคนชราทั่ว ๆ ไปเกี่ยวกับลักษณะทางประชากร ฐานะทางเศรษฐกิจ ทางด้านชีววิทยา จิตวิทยา ความเชื่อถือของคนชรา และบทบาทของคนชรา

๗. ในแง่ของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ถ้าพบว่าคนชราส่วนใหญ่เป็นคนทันสมัยจะมีประโยชน์ในแง่ที่ว่าคนชราจะมองสิ่งแวดล้อมและปฏิบัติอย่างทันสมัย ไม่เป็นตัวถ่วงความเจริญดังที่มีคำกล่าวว่า คนชราเป็นเต่าล้านปีไม่สะดวกต่อการเปลี่ยนแปลงพัฒนาบุคคล อย่างน้อยคนชรา ก็ยังมีการรับรู้แต่เรื่องที่ทันสมัย

๘. เพื่อเป็นเอกสารทางด้านวิชาการทางสังคมวิทยา เพื่อเป็นแนวทางแก่ผู้ที่จะศึกษาค้นคว้าต่อไป.